

Els premiats als XXXVIII Premis Arnau de Vilanova (RECENSIONS)

Premi professorat

“Portes de la memòria. Deportació dels republicans ampostins als camps nazis”

Fidels a la tasca educativa que consisteix a enfil·lar les generacions una a una, Lluís Montull Martínez i Carme Maigí Canalda ens regalen un preciós treball que recull una proposta didàctica interdisciplinària sobre memòria històrica.

Sense presumir del títol de moda de “treball per projectes” (ni el fan servir ni necessiten acollir-s’hi), la proposta és un projecte que, prenent els principis de la filosofia de la memòria de Walter Benjamin i els mètodes de la sociologia, dinamitza un seguit d’altres assignatures, des d’història i literatura universal fins a les matèries de la modalitat del batxillerat artístic. Fins i tot aconsegueix involucrar institucions municipals per convertir-se en un projecte de ciutat. El seu caràcter dinamitzador també es palesa en la proliferació en el centre de treballs de recerca per al curs vinent que giren sobre el mateix tema.

Proposa que l’alumnat comenci realitzant una cerca arxivística, en entrevistes i altres metodologies sociològiques, dels itineraris sobre l’experiència de la deportació a camps nazis de deu ampostins i ampostines. A més, promou la interrogació crítica de l’alumnat sobre esdeveniments anàlegs en el present a partir de la investigació sobre uns veïns kosovars que també estan patint exili.

El projecte es realitza en dos cursos i preveu, també, el disseny i l’elaboració d’una exposició sobre el tema. Culminarà en un acte artístic perdurable amb la instal·lació de pedres de la memòria (*Stolpersteine*, literalment “llambordes que et fan ensopegar”) davant dels habitatges d’aquells deportats als carrers de la capital del Montsià. L’empremta física de les pedres de la memòria tindrà un correlat digital amb la georeferenciació de la deportació ampostina.

Malgrat el caràcter local, és una activitat d’ensenyament i aprenentatge perfectament transmissible, i aquest és un dels seus altres valors que l’han feta mereixedora del premi. És una proposta molt madurada, molt ben escrita, molt precisa gràcies a esquemes i diagrames de treball molt ben construïts, al detall de les dinàmiques dels grups de treball i a la inclusió de rúbriques d’avaluació. Només hem trobat més fluixa la part de la justificació curricular de les competències, però no és atribuïble a l’autor i l’autora, sinó a l’esquifit desenvolupament de les competències específiques del batxillerat per part dels nostres didactes i autoritats educatives.

Enfil·lar les generacions no només és formar les persones del demà, sinó que pot tenir un caràcter performatiu, perquè pot ser també “fer justícia a homes i dones lluitadores per la llibertat i víctimes de la deportació”. Ni oblit, ni esperança que en el futur no tornarà a passar: record i reparació, com defensava Walter Benjamin.

Premis alumnes

Primer premi ex aequo: “Déu a les cambres de gas: de la teodicea a l’antropodicea”

El lector del treball de l’Oriol Guivernau, l’Alex Russa i en Marc Sallés no dubtarà de l’ambició d’aquests estudiants a l’hora d’abastar diversos temes entorn del concepte del mal. El seu treball és una comparació de molt diverses concepcions del mal a partir d’una cerca bibliogràfica i algunes entrevistes.

Ho aborden des de la teologia clàssica fins a la teodicea i la filosofia kantiana. Fan una síntesi clara i ben escrita de la història del nazisme i l’Holocaust. Això els permet contextualitzar les visions de Primo Levi, Hannah Arendt i Jean Améry, que posteriorment comparen.

Comparen, també, el concepte de mal en el cristianisme i en el budisme, i en diversos autors de la història de la filosofia, especialment Kant. També entrevisten filòsofs com Francisco Bengoechea i autoritats religioses budistes i catòliques, fins i tot un sacerdot catòlic que ha fet exorcismes, que per la seva presència a internet podríem qualificar de *youtuber*.

Les diverses comparacions els permeten veure les semblances i diferències entre les diverses concepcions del mal, però els aboquen a la conclusió kantiana: el mal és degut a l’acció humana. El problema teològic de la justificació de Déu davant del mal (si el permet, o no és omnipotent o no és bo) el remetent a la resposta catòlica de la pèrdua de la ciència infusa, que impedeix preveure el mal natural pel pecat original i a l’acció deguda a la llibertat humana, que explicaria el mal moral.

Un element destacable del treball és l’autoavaluació que inclouen, on exposen la distància entre el que volien haver fet i el que efectivament han realitzat, les dificultats i decepcions que han experimentat, així com les propostes de millora, en cas de tenir continuïtat la seva cerca.

Finalment, no podem deixar de celebrar la picada d’ullet que han fet en presentar-se al premi sota el pseudònim d’Agnès Blasi, l’esposa d’Arnau de Vilanova.

Primer premi ex aequo: “Repensar el gènere”

A l’abril del 2018 se celebrà una conferència al CCCB adreçada especialment a estudiants de batxillerat. Va ser impartida ni més ni menys que per la filòsofa Judith Butler i presentada pel sociòleg Miquel Missé. Aquella conferència va popularitzar entre molt alumnat de secundària el qüestionament del binarisme home-dona i la idea de la performativitat del gènere.

En Raül Ortega hi va assistir, i la va aprofitar molt bé per a la seva recerca. I el resultat que ens presenta és un treball que destaca pel seu llenguatge fresc i directe –gairebé col·loquial– que contrasta amb una certa petulància d’altres treballs

de recerca. Aquest mode d'expressió serveix a Raül per palesar fins a quin punt les idees que ha trobat en la seva cerca les ha rumiat i incorporat, fins a apropiar-se'n.

El treball se centra en tres temes: el binarisme de gènere, la distinció entre sexe i gènere i el concepte *trans*. La reflexió sobre el gènere l'emmarca l'autor dins el pensament feminista, a partir de material bibliogràfic, de discussions de grups d'activistes, d'una entrevista a Missé i d'una enquesta en línia.

La seva reflexió no és només teòrica, sinó també pràctica, en concret sobre l'acció política. Per això analitza les discrepàncies que va poder observar entre diversos col·lectius sobre la celebració del 8 de març de 2018 a Lleida, que impediren una manifestació unitària.

El dia del lliurament dels guardons vam conèixer la seva professora de filosofia. L'acompanyava en el seu viatge de Lleida a Barcelona, com un any abans havia accedit a acompanyar-lo a la conferència de Butler. Bons alumnes que tenen al darrere bones professores.

Segon premi: “El llegat del Dr. Víctor Frankenstein”

Es tracta d'un treball sobre la modificació genètica i l'eugenèsia en general, que ha gaudit d'una assessoria dins el projecte Argó UAB.

Consisteix en una cerca bibliogràfica que emmarca l'eugenèsia dins la bioètica, la seva història, i aquesta dins la història de l'ètica. Aquesta amplitud fa que de vegades se'ls escapin frases que semblen manllevades (“el principi de beneficència dona un contingut deontològic i axiològic a les comunitats naturals: defineix el Bé i ordena complir-lo”).

Té un meritori esforç de recull de materials, de recensions de llibres, de resums i esquemes molt ben presentats en annexos, però no acaba de lluir a l'hora d'analitzar els dilemes morals i les discussions que actualment giren entorn de la intervenció genètica, tant terapèutica com de millora. Sap greu que a les conclusions, que estan molt ben redactades, no es facin servir molts materials que s'han aportat. Més ben dit: que els materials esforçadament recopilats no hagin servit al tema central.

Això ens fa subratllar la importància de plantejar-se preguntes abans de començar el treball, preguntes que es poden anar perfilant i reformulant a mesura que qui fa la cerca es familiaritza amb l'objecte d'estudi.

Les autores del treball, Diana Gallardo i Mar Trinidad, també ens regalen una joia: la transcripció d'una entrevista amb la filòsofa Begonya Román, que més enllà de plantejar caleidoscòpicament la qüestió de l'eugenèsia, dona informacions de primera mà sobre la dinàmica dels comitès d'ètica on ha participat. Enhorabona!

Terçer premi: Vivim en una societat totalitària?

La Marina Prat es fa aquesta pregunta i la va matisant al llarg del treball. El seu és un treball concís, ben orientat i que no s'ofega en les fonts de consulta perquè conserva en tot moment una ànsia per avançar en la resposta a la pregunta i en la fonamentació de les seves opinions.

Fa una extensa recensió de *1984* i d'*Un món feliç?*, novel·les que confessa que ha llegit gràcies a “la insistència de la meva mare”. Aquestes obres, més un breu repàs dels totalitarismes de la primera meitat del segle XX de la mà d'Hannah Arendt, li serviran de contrast per tal d'examinar la societat actual i respondre la pregunta que motiva la seva cerca.

La resposta que hi dona és que, en molts aspectes, sí que ho fem i que, a diferència de d'aquells referents literaris, el pitjor és que hi vivim, segons l'autora, “voluntàriament”. Troba paral·lelismes entre *1984* i les omnipresents pantalles en la nostra vida avui, a les xarxes socials, en la informació que inconscientment oferim a través del nostre ús dels telèfons mòbils. S'atura a examinar què pot tenir de totalitària l'educació actual. A més, presenta en *pendrive* una valuosa i ben seleccionada antologia d'imatges sobre el totalitarisme.

Denuncia, finalment, la nostra condició de privilegiats en un món dualitzat, que es creuen lliures perquè “ser conscients és massa complicat”, i denuncia: “Com podem ser tan hipòcrites de titllar *Un món feliç?* de distòpia quan realment nosaltres reflectim amb les nostres accions que volem formar part d'una societat similar a la descrita per Huxley?”

Accèssit: L'autoreferència i les paradoxes

La Clàudia Solà s'enfronta de manera valenta a un tema clàssic dins el camp de la lògica. Tot i les dificultats, que la mateixa autora reconeix, aconsegueix fer-ne una exposició estàndard que demostra, per la seva claredat, que ha arribat a un bon coneixement del tema.

A més, cal destacar-ne la part pràctica de construcció i d'observació de les propietats del mirall infinit, que és un exemple físic d'autoreferència. Amb això aconsegueix un treball ben equilibrat entre la part de cerca bibliogràfica i la recerca empírica.

Mencions

El jurat ha volgut destacar també “El futur és la teva acció present”, de l'Agnès Hernández Berga, molt ben plantejat, i que demostra un procés d'aprenentatge. Proposa enèrgicament els canvis per tal d'aconseguir, a nivell planetari, el benestar, la igualtat entre els habitants del planeta i la protecció del medi ambient.

“Stormligh archive: una anàlisi filosòfica”, de la Júlia León Broch, és un interessant esforç de relacionar un seguit de novel·les de fantasia amb diversos filòsofs, tot i que en algun cas ha de forçar alguna relació. Tot i la dificultat, aconsegueix exposicions clares de la majoria dels filòsofs estudiats.

El millor de “Religió: L’eterna recerca de respostes davant la incertesa. El manteniment de la creença”, de la Jana Barriel, la Laia Galera, en Bernat Penas i la Judit Martínez, és el millor plantejament d’una recerca sociològica. La part teòrica és més confusa, segurament per pretendre tractar molts temes alhora, com recensionar tots els arguments sobre la creença teista. Cal valorar, també, la seva exposició de les dificultats trobades.

Jordi Beltran del Rey

Secretari del jurat